

Diarienummer:
IMY-2024-18142

Ert diarienummer:
Ju2024/02655

Datum:
2025-03-31

Yttrande över Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93)

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har granskat förslaget huvudsakligen utifrån myndighetens uppgift att arbeta för att människors grundläggande fri- och rättigheter skyddas i samband med behandling av personuppgifter.

Med anledning av betänkandets omfattning och antal frågor som har behandlats har IMY valt att begränsa sitt yttrande till de frågor som IMY har bedömt är av störst betydelse utifrån IMY:s uppdrag. IMY har därför närmare granskat förslagen som rör utökade möjligheter att använda biometri (avsnitt 11) och användning av hemliga tvångsmedel (avsnitt 13–14) mot barn under 15 år.

Sammanfattning

IMY har inga invändningar mot förslagen avseende utökade möjligheter att använda biometri och användningen av hemliga tvångsmedel och anser att de, trots deras ingripande karaktär och att de avser unga personer, svarar mot faktiska behov och är proportionerliga. Vid denna bedömning har IMY särskilt beaktat de höga krav som ställs upp för att åtgärderna ska få användas, bland annat att det ska röra sig om mycket allvarlig brottslighet. Enligt IMY är dessa krav en förutsättning för att förslagen är proportionerliga.

IMY anser att det, i förhållande till förslagen om användning av hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år och pågående översyn av straffskalorna¹, bör övervägas att använda särskilda brottskataloger för att säkerställa att endast mycket allvarliga brott kommer att omfattas. Det i stället för att som i betänkandet, med undantag för förslaget i avsnitt 14.11.3, utgå ifrån en kombination av straffrösklar och brottskatalog.

Utökade möjligheter att använda biometri i brottsbekämpningen (avsnitt 11.5.3 och 11.6.3-4)

IMY har inga invändningar mot förslagen om utökade möjligheter att använda biometri i brottsbekämpningen och bedömer att de, trots deras ingripande karaktär, är proportionerliga. Utredningen har på ett bra sätt redogjort för behoven och nyttan med åtgärderna och ställt upp olika kvalifikationskrav som begränsar tillämpningsområdet. Vad gäller de mer ingripande förslagen, de om registrering av biometriska uppgifter, har utredningen även begränsat vilka typer av biometriska uppgifter som ska få tas

Postadress:
Box 8114
104 20 Stockholm

Webbplats:
www.imy.se

E-post:
imy@imy.se

Telefon:
08-657 61 00

¹ Dir. 2023:115.

upp och registreras beroende på om det avser registrering i biometriregistret över misstänkta eller biometriregistret över dömda. Utredningen har också, för respektive register, ställt höga krav avseende vilken brottslighet det ska vara fråga om för att registrering ska kunna bli aktuell. Utredningen begränsar även tiden som uppgifterna får behandlas i registren på ett godtagbart sätt.

Användning av hemliga tvångsmedel i brottsutredningar och i underrättelseverksamheten (avsnitt 13.13.4–5, 13.14, 14.10.8, 14.11.3, 14.12.3-4 och 14.13)

De hemliga tvångsmedlen intar en särställning på integritetsområdet eftersom de ger staten en laglig rätt till en långtgående och ofta djupt integritetskränkande övervakning och kontroll över medborgarna. Det innebär i vissa fall en mycket stor informationsinhämtning och därmed en omfattande personuppgiftsbehandling. Användningen av hemliga tvångsmedel kan således innebära ett synnerligen ingripande intrång i den personliga integriteten. Utredningens förslag om att få använda hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år i både utredningsverksamheten (avsnitt 13.13.4–5 och 13.14) och i underrättelseverksamheten (avsnitt 14.10.8, 14.11.3, 14.12.3-4 och 14.13) är mycket långtgående och kommer, om de genomförs, att innebära en mycket stor förändring.

Med det sagt har IMY förståelse för att behovet av att kunna använda hemliga tvångsmedel även mot barn under 15 år just nu är stort, huvudsakligen mot bakgrund av att barn i allt högre utsträckning medverkar i mycket grova brott. Utredningen har också beaktat och noga övervägt integritetsriskerna med respektive förslag, bland annat utifrån att utrednings- och underrättelseverksamheten skiljer sig åt och det varierande integritetsintrånget.

IMY har därför inga invändningar mot förslagen. Av avgörande betydelse vid denna bedömning är att utredningen har föreslagit olika kvalifikationskrav som begränsar de föreslagna åtgärdernas tillämpningsområde och på detta sätt säkerställer att regleringen är väl avvägd. Det rör sig framför allt om högt satta krav avseende vilken typ av brottslighet det ska vara fråga om och i något fall om att begränsa vilken myndighet som ska få använda de hemliga tvångsmedlen. IMY ställer sig också positiv till att samtliga förslag föreslås vara tidsbegränsade.

IMY vill särskilt framhålla att vi ser en risk med att tillämpningsområdet kan komma att utökas som ett resultat av den pågående översynen av straffskalorna som, vilket utredningen också har noterat, kan komma att innebära att fler brott än idag får ett högre minimistraff. Mot den bakgrunden anser IMY att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas att enbart använda särskilda brottskataloger i stället för att använda sig av straffrösklar som anknyter till straffskalan i kombination med en särskild brottskatalog. Den lösningen skulle, även om den ställer högre krav på lagstiftaren, enligt IMY kunna skapa en större förutsägbarhet och tydlighet samt minska integritetsriskerna eftersom varje brott i brottskatalogerna skulle behöva bedömas var för sig.

Förhållande till annan pågående lagstiftning

IMY kan konstatera att det har och fortsätter att lämnas många lagförslag med sikte på brottsbekämpningen som i viss mån överlappar varandra. Det medför en risk för att det sammantagna intrånget i den personliga integriteten blir mer påtagligt än vad enskilda förslag utvisar. IMY ser därför positivt på de översyner som regeringen har aviserat av

polisens brottsdatalag och hemliga tvångsmedel. De förslag som lämnas i aktuellt betänkande påverkas dock också av andra pågående lagstiftningsarbeten. Det gäller Straffreformsutredningens uppdrag som omfattar en översyn av straffskalorna men även det nyligen lämnade förslaget om en sänkt straffbarhetsålder² som skulle innebära att fler barn inte skulle åtnjuta samma höga skydd som uppställs i de här förslagen.

IMY ser därför ett fortsatt behov av att regeringen tillsätter en utredning som tar ett helhetsgrepp om integritetsfrågorna på brottsbekämpningsområdet för att säkerställa att regleringarna är motiverade och väl avvägda.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Eric Leijonram efter föredragning av juristen Mika Kortzon. Vid den slutliga handläggningen har även rättschefen David Törngren, avdelningschefen Charlotte Waller Dahlberg och enhetschefen Jonas Agnvall medverkat.

Eric Leijonram

² SOU 2025:11.